

УДК 37.013.2

**ЖОГОРКУ ОКУУ ЖАЙДА АВТОМАТТАШТЫРЫП ҮЙРӨТҮҮ СИСТЕМАСЫН
КОЛДОНУУ**

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АВТОМАТИЗИРОВАННОЙ ОБУЧАЮЩЕЙ СИСТЕМЫ В
ВУЗАХ**

*Раева Батина Жолчуевна, ЖАМУ, БАС кафедрасынын ага окутуучусу,
e-mail: komung-batina@mail.ru,*

Аннотация. Жогорку окуу жайда офистик FrontPage программасынын жардамында автоматташтырып үйрөтүү системасын иштеп чыгуу технологиясы. Студенттердин өз алдынча ишин уюштуруудагы автоматташтырып үйрөтүү системасын колдонуунун артыкчылыктары жөнүндө маалымдоо.

Аннотация. Технология разработки автоматизированного обучения системы в вузе при помощи офисной программы FrontPage. Информирование о преимуществах применения автоматизированной системы обучения в организации самостоятельной деятельности студентов.

Abstract. Technology of development of automated training system at the University using the FrontPage office program. Informing about the advantages of using an automated learning system in the organization of independent activity of students.

Түйүндүү сөздөр: кредиттик технология, өз алдынча иштер, маалыматтык технология, автоматташтырып үйрөтүү системасы, офистик программа, мобилдик тиркеме, AVN маалымат системасы.

Ключевые слова: кредитная технология, самостоятельная работа, информационных технологий, автоматизированная обучающая система, офисные программы, мобильные приложения, информационная система AVN.

Киришүү

Маалыматтык коомдун өнүгүү шартында билим берүү системасында дагы көптөгөн жаңы системалар жана талаптар жаралууда. Акыркы беш жылдыкта жаңы маалыматтык технологиялардын өтө тез өнүгүүсү билим берүү системасынын кредиттик технология шартында жаш муундардын билим алуусундагы эң негизги ресурс болуп саналууда.

Бүгүнкү күндө жаш муундун талабын канааттандырган, тил табыша билген, коомдун өнүгүүсүнөн артта калбаган, өз алдынча билимин жогорулата алган, эркин жана активдүү ой жүгүрткөн, өзүнүн жеке ишкердүүлүгүнө анализ жасай билген, окуу-тарбиялык процессти моделдештире алган адисти даярдоодо окутуучунун алдында талап күчөөдө. Ал үчүн ар бир адистикке ээ болуучу студент адистик компетентүүлүгүнүн үстүндө иш алып барууга тийиш.

Окуу процессиндеги методикалык камсыздоо комплексин иштеп чыгуу студенттердин өз алдынча иштеринин эффективдүү шарттарынын маанилүүсү болуп саналат. Бул комплексте төмөнкүлөр камтылат: лекциянын тексти, окуу жана методикалык көрсөтмөлөр, лабораториялык практикумдар, тапшырмалардын жана көнүгүүлөрдүн банктары, чыныгы маалыматтардын негизиндеги ойдун тактыгы, эсептөө банкы, тренажердук программа жана өз алдынча текшерүүчү программа, автоматташтырып үйрөтүүчү жана текшерүүчү система, колдонмо программалык пакети, маалыматтар базасынын тартиби ж.б. Бул проблемалык окутууну уюштурууда, студент окуу процессиндеги тең укуктуу катышуучусу катары эсептелет.

Студенттердин өз алдынча ишинин жыйынтыгы, анын текшерилишинин көптөгөн активдүү методдорунун болушу менен аныкталат.

Текшерүүнүн төмөнкүдөй түрлөрү болот:

- Учурдагы предметти үйрөнүүгө киришүү алдындагы студенттин билимин жана билгичтигин алдын ала текшерүү;
- Учурдагы текшерүү, б.а. лекциялык, практикалык жана лабораториялык сабактардагы материалдарды өздөштүрүү денгээлинде тынымсыз көзөмөлдөө;
- Курстук бөлүмдү же модулду окуп үйрөнүүнүн аяктоосу боюнча аралык текшерүү;
- Жеке текшерүү, алды ала даярдык көрүү

– Экзамен жана модуль түрүндөгү дисциплина боюнча жыйынтыктоочу текшерүү;

Азыркы кредиттик технология шартында билим берүү системасында автоматташтырып үйрөтүү системасынын (АҮС) жардамында өз алдынча иштерди алып барууда жогорудагы аталган маалыматтык-коммуникативдик компетентүүлүгү негизги орунду ээлейт. Бүгүнкү күндө Жалал-Абад мамлекеттик университеттин окуу процессинде автоматташтырылган «Келечек билим» мобилдик тиркемеси жана AVN маалымат системасы (<http://avn.jagu.kg/>) колдонулууда. Алардын негизинде окутуучулардын бекитилген дисциплиналарынын жумушчу программасы, силлабусу жана окуу методикалык комплекси адистиктин компетентүүлүгүнүн негизинде түзүлүп AVN маалымат системасынын порталына жайгаштырылган. Окутуучулар студенттердин өз алдынча иштерин кабыл алуу жана баалоо, катышуусун көзөмөлдөө, автоматташтырылган тесттерди түзүү, ал эми студенттер дисциплиналар боюнча материалдарды ачып пайдаланууга жана окутуучулар менен реалдуу баарлашууга мүмкүнчүлүк алып жатышат.

Маалыматтык-коммуникативдик компетентүүлүк – бул комплекстүү түшүнүк. Маалыматтык – коммуникативдик компетентүүлүктү реалдуу билим берүүдө техникалык билим менен билгичтикти эффективдүү пайдалануунун максаттуу багыты катары карап келишет.

Маалымат-коммуникативдик компетентүүлүк заман талабы. Жаңы өсүп келе жаткан жаш муундун талабын канааттандыруу үчүн ар бир адис компетентүүлүккө ээ болуусу зарыл.

Практика жүзүндө бүгүнкү күндө мектеп окуучусунан тартып кесипке багыт алган студенттерге чейин дээрлик бардыгы маалымат-коммуникативдик технологияларды колдоно билет жана ага даяр.

Окуу программасын өздөштүрүүнүн жыйынтыгындагы компетентүүлүк аракет окутуунун сапатын жогорулатууну талап кылат. Бул ишти чечүү эсептөө техникасыз мүмкүн эмес, анын үстүнө үйрөнүү процесстин өзүн жана бир гана окуу процесстин башкарууну автоматташтырууну талап кылат. Акырында көп сандаган жана ар түрдүү окутуп үйрөтүүчү системаларды сунуштайт.

Мына ушундай маселелерди ишке ашыруунун бири катары жогорку окуу жайларда өз алдынча иштерди автоматташтырып үйрөтүү системасынын жардамында аткарууну карасак болот. Автоматташтырып үйрөтүү системасы (АҮС) – бул предметтеги бир теманы, бөлүмдү же толук курсту өз алдынча өздөштүрүүгө ылайыкташкан окутуунун бир формасы.

Автоматташтырып үйрөтүү системасын иштеп чыгуу – бул, өтө татаал жана эмгекти көп талап кылуучу жумуш. АҮС – бул, билимдин негизиндеги жана билимди иштеп чыгуучу система. Окутуу системасынын билим базасында, биринчи иретте, предметтик билимдин теориялык негизи керек, б.а. окуу тартиби (дисциплина) боюнча билим. Билим чөйрөсүндө АҮСнын калыптанышы окуу материалынын системалаштыруунун көптөгөн ыкмалары менен аныкталат. Системадагы колдонуучунун окуу материалын жекече багытта окутууну камсыз кылуу мүмкүнчүлүктөрү канчалык жогору болсо, анын жүрүшү ошончолук ийкемдүү жана шартка ыңгайлуу болуп саналат. Ошондуктан заманбап АҮСны иштеп чыгуунун борбору болуп компетентүүлүктү системалаштыруу, сунуштоо, билимге жетүүчү суроолор эсептелет. Предметтик билимди системалаштыруу проблемасын чечүү АҮС иштеп чыгуунун баштапкы этаптарынын бирин түшүндүрүп берүү. Мисалы, теориялык билим, электрондук окуу китепчесин түзүү 5 этаптан турат: аткарылуу тартибин тактоо, бөлүмдөрдүн мазмунун аныктоо, окуу материалын түшүндүрүү тиркемесин так жана кыска баяндап берүү, ишке ашыруу, коштоп (бирге) баруу.

Бүгүнкү күндө көпчүлүк окутуучулар тарабынан түзүлгөн жумушчу программалар, силлабустар жана окуу методикалык комплекстер .docx жана .pdf форматында болууда. Мына ушул сыяктуу форматтагы документтерди автоматташтырып үйрөтүү системасынын жардамында окуу методикалык комплекстерди автоматташтыруучу колдонмолорду иштеп чыгара алууга болот.

Автоматташтырып үйрөтүү системасын иштеп чыгуучу бүгүнкү күндө бир канча программалар бар. Алардын бири катары JavaScript, FrontPage, Artisteer, Express, PHP, Joomla, Microsoft Visual Studio, Page Maker ж.б.у.с программаларды айтсак болот.

Өз алдынча ишти окутуучунун көзөмөлүндөгү аткарылган, офистик программанын бири болгон FrontPage программасында автоматташтырып үйрөтүү системасын түзүүнүн технологиясына токтолобуз. Бул FrontPage программасы офистик болуп эсептелгени менен, компьютерге офистик программаны орноткондо анын тизмегинде болбойт. Ошондуктан өзүнчө иштетүүчү программасын компьютерге орнотуп алабыз. Эгер системада офистик программанын 2007, 2010 ж.б. версиялары орногон болсо, биз FrontPage 2003 программасын орнотсок, ал каалаган системада иштей берет. Эмесе FrontPage программасынын мүмкүнчүлүгүнө токтолуп өтөлү.

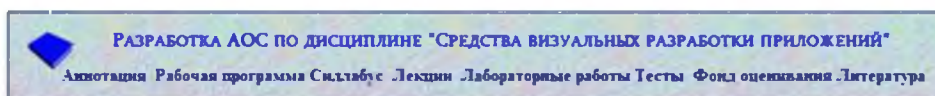
FrontPage Web-беттер мен Web-түйүндөрдү курууга арналган Microsoft Office 2003 курамына кире турган программа. Куралдар панели менен менюдагы командаларды пайдаланып бетке тексттик жана графикалык информацияларды, навигациялар панели аркылуу бир беттен экинчи бетке өтүү үчүн шилтемелерди орноштурууга болот. FrontPageдин башка дагы тиркемелерди, фреймдерди, жүгүртмө саптарды, түрдүү анимацияларды ж.б.у.с. пайдалануу мүмкүнчүлүгү бар. Web-беттер менен Web-түйүндөрдү курууда тездетүү үчүн шаблондор менен мастерлерди пайдаланууга болот. Ошону менен бирге Web-түйүнгө Microsoft Officeдин курамына кире турган Word, Excel, Access жана PowerPoint сыяктуу программаларда даярдалган документтерди иштетүү мүмкүнчүлүгүнө ээ.

Мисал катарында макалада FrontPage офистик программада иштеп чыгарылган "Средства визуальных разработки приложений" предметинен түзүлгөн автоматташтырылган окутуу системасы жөнүндө кыскача маалымат беремин.

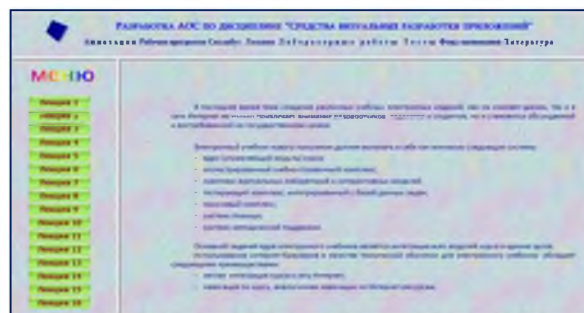
Программанын менюсу төмөнкүлөрдөн турат:

- Аннотация;
- Жумушчу программа;
- Силлабус;
- Лекция;
- Лабораториялык жумуштар;
- Тестер;
- Баалоочу фонддор;
- Колдонулган адабияттар.

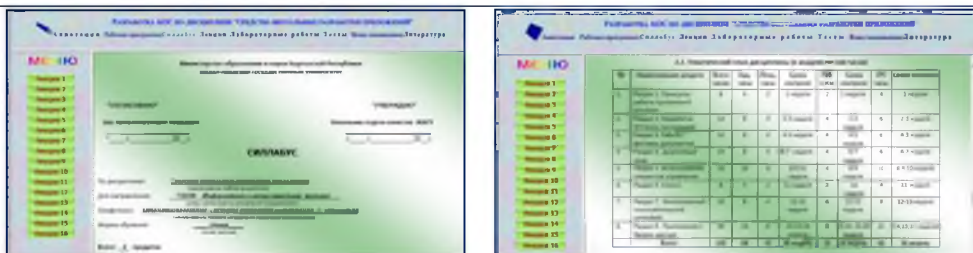
"Средства визуальных разработки приложений" дисциплинасы боюнча түзүлгөн Автоматташтырып үйрөтүү системасынын (АУС) менюсу 1-сүрөттө берилет.

1-сүрөт. Автоматташтырып үйрөтүү системасынын менюсу

2-сүрөт. "Средства визуальных разработки приложений" дисциплинасынын аннотациясы

3-сүрөт. "Средства визуальных разработки приложений" дисциплинасы боюнча силлабус

"Средства визуальных разработки приложений" дисциплинасы боюнча түзүлгөн Автоматташтырып үйрөтүү системасынын (АУС) "Лекция" менюсунда 16 лекциялык курс 4-сүрөттө берилет.

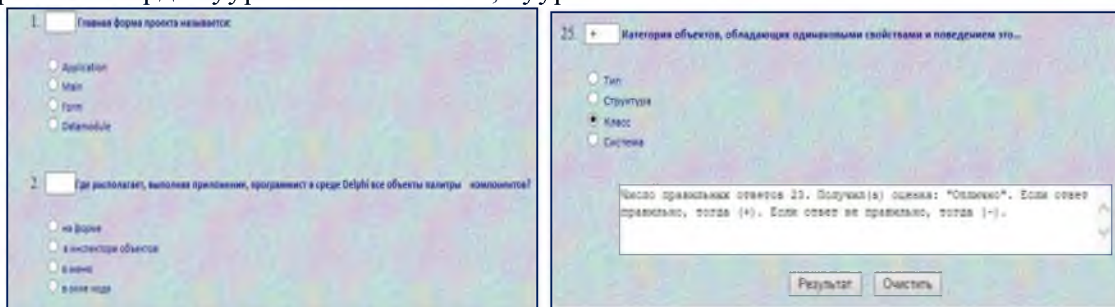
4-сүрөт. "Средства визуальных разработки приложений" дисциплинасы боюнча лекциялык курс

"Средства визуальных разработки приложений" дисциплинасы боюнча түзүлгөн Автоматташтырып үйрөтүү системасынын (АУС) "Лабораторные работы" менюсунда лабораториялык жумуштар 5-сүрөттө берилет:

5-сүрөт. "Средства визуальных разработки приложений" дисциплинасы боюнча лабораториялык жумуштар

"Средства визуальных разработки приложений" дисциплинасы боюнча түзүлгөн Автоматташтырып үйрөтүү системасынын (АУС) "Тесты" менюсунда 25 тестик тапшырмалар 6-сүрөттө берилет. Тесттерге жооп белгиленүү менен жыйынтыгы баа коюлуп чыгарылат. Эгерде туура жооп болсо "+", туура эмес болсо "-" белгиси коюлат.

6-сүрөт. "Средства визуальных разработки приложений" дисциплинасы боюнча тесттер

АҮСнын кеңири колдонулушу төмөндөгүдөй жагдайлар менен түшүндүрүлөт:

- Толук баалуу кесипке машыгуулар түзүлүү үчүн практикалык жактан ар бир студент дайыма жана үзгүлтүксүз даярданууга муктаж, группалардын заманга жараша толукталышы окутуучуну физикалык жактан жекече окутуунун принциптерин иш жүзүнө ашыруу абалында эмес;

- Керектүү мындай өлчөмдөгү билимге жетүүнүн көлөмү, кадимки окутуу методу студенттерге ашыкча жүктөлүүгө алып келүүдө, анын натыйжасында материалды өздөштүрүүсү үстүртөдөн жана окууга кызыгуусу жоголуп жана анын сапаты кескин төмөндөөдө;

Окутуучунун эмгегин автоматташтыруу: студенттердин лекциялык жана практикалык (лабораториялык, практикалык, семинардык ж.б.у.с.) сабактарга даярдануусун текшерүү, тесттик материалдарды түзүү, педагогикалык текшерүүнүн жыйынтыгын статистикалык жактан иштеп чыгуу; студент үчүн окутуунун убактысын азайтуу.

Жыйынтыктоо

Бүгүнкү күндө окуу системасынын кредиттик технология системасында студенттердин өз алдынча билим алуусуна көбүрөөк көңүл бурулган. Ошол студенттин өз алдынча ишти алып баруусуна АҮС чоң роль ойнойт деген ойдомун. Автоматташтырып үйрөтүү системасы - бул дисциплина боюнча түзүлгөн окуу методикалык комплекстин автоматташтырылган формасы катары карасак болот. Анткени бул окутуу системасын пайдаланган студент, өз алдынча теориялык билимди ала алат, лабораториялык жана практикалык иш аракеттерди аткарат жана билимди кандайча өздөштүргөндүгүн компьютердин жардамы менен текшере алуу мүмкүнчүлүгүнө ээ боло алат.

Мына ушундай жогорку окуу жайларда автоматташтырып окутуу системасын колдонуу бүгүнкү күндөгү бакалавр адистигинде даярдалып жаткан студенттердин өз алдынча билим алуусуна жана окутуучунун өз алдынча ишти уюштуруусуна жардам берет деген ойдомун.

Колдонулган адабияттар

1. Атаев Б.С. Компьютерные обучающие системы / Б.С. Атаев // Кыргыз мамлекеттик университетинин жарчысы. - Бишкек, 2011. -99-101 б
2. Данилов В. В. История создания автоматизированных обучающих систем /В. В. Данилов // Молодой ученый. - 2011. - №7. Т.2. - С. 94-98.
3. Ибраев А. «Жаны маалыматтык технологияларды колдонуу менен студенттердин өз алдынча иштерин ийгиликтүү уюштуруу» /А. Ибраев// Социальные и гуманитарные науки. – 2012. - №8
4. Савельев А.Я., Новиков В.А., Лобанов Ю.И. Подготовка информации для автоматизированных обучающих систем /Под ред. А.Я.Савельева – Киев, 1986.- 176 б.
5. Коджаспирова Г.М., Петров К.В. Технические средства обучения и методика их использования. / Г.М.Коджаспирова, К.В. Петров //– Москва, 2003, С. 20 - 114.
6. Краснова Г.А. Технологии создания электронных средств./ Г.А., Краснова, М.И., Беляев, А.В. Соловов// - М., МГИУ, 2001. 224с.
7. Курамаева Т.А. Программалап окутуудагы компьютердик технологияны колдонуунун кээ бир өзгөчөлүктөрү/ Т.А., Курамаева, С.К. Калдыбаев// Жур. Соц. и гуманитар. науки. 1985. - №5
8. Фархадов Т. Окуу процессин башкаруу моделин жасоо адиси./ Т.Фархадов, А.Омаров//конференциянын материалдары, 5-бөлүм/ –Астана, 2006. – 194 б.